

บทคัดย่อ

ก่อนปี ค.ศ. 1950 การสูบบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบในสังคมโลกยังมีได้เป็นประเด็นเรื่องอันตรายจากการสูบบุหรี่ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1964 มีผลการศึกษาค้นคว้าครั้งแรกว่าการสูบบุหรี่เป็นสาเหตุของโรคมะเร็งและโรคภัยอื่นๆ จนถึงกลางทศวรรษที่ 1980 มีงานศึกษาระบุว่าควันบุหรี่มือสองมีอันตรายรัฐบาลของประเทศต่างๆ จึงเริ่มมีนโยบายการควบคุมเรื่องยาสูบทุกประเภทที่เข้มข้นขึ้น ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดของการทำให้การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ปกติ (Denormalization) โดยมีเป้าหมายทำให้การสูบบุหรี่ว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา สังคมต้องเข้าสู่ Smoke-free และทำให้การสูบลดลงจนเลิกสูบบุหรี่ในที่สุดพร้อมทั้งหยุดผู้สูบบุหรี่ใหม่ แต่เมื่อบุหรี่ไฟฟ้าถูกพัฒนาขึ้นและจำหน่ายครั้งแรกปี ค.ศ. 2007 ทำให้เกิดการท้าทายและต่อต้านแนวคิดการทำให้การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ปกติที่มีมาอย่างยาวนาน เรียกว่าเกิดแนวคิดของการทำกลับคืนให้การสูบบุหรี่เป็นสิ่งปกติ (Renormalization) ซึ่งมีเป้าหมายการยอมรับการสูบบุหรี่เป็นสิ่งปกติ การคงอยู่และปรากฏเห็นของการสูบบุหรี่ที่มากขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะชน ปัจจุบันนี้จึงเกิดการปะทะของแนวคิด Denormalization กับ Renormalization จึงเป็นที่มาของการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยและเพื่อประเมินการใช้บุหรี่ไฟฟ้าว่าสอดคล้องกับแนวคิด Denormalization หรือ Renormalization ด้วยวิธีการสำรวจออนไลน์ (On-line survey) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แต่ละข้อคำถามใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale จากระดับน้อยสุดไปยังระดับมากที่สุด หรือ 1 - 5 ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 อธิบายที่มาของงานวิจัย ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน ส่วนที่ 3 ข้อคำถามของแนวคิด Denormalization ส่วนที่ 4 ข้อคำถามของแนวคิด Renormalization และส่วนที่ 5 เป็นคำถามสรุป โดยทำการสำรวจวันที่ 7-23 พฤษภาคม พ.ศ.2561 จากนั้นประมวลผลในลักษณะภาพรวม ความถี่ร้อยละของคำตอบ เป็นต้น นำเสนอด้วยตารางและรูปภาพ พร้อมทั้งประเมินด้วยแบบจำลองโลจิสติก (Logit model) เพื่ออธิบายว่าจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยนั้นสอดคล้องกับแนวคิดในด้านใด ด้วยอิทธิพลของปัจจัยใดบ้าง สำหรับแบบจำลองโลจิสติก ประกอบด้วยตัวแปรตาม (y) คือ ตัวแปรที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า คือ 0 และ 1 ส่วนตัวแปรอิสระประกอบด้วยตัวแปรที่เป็นตัวแทนแนวคิด Denormalization ซึ่งคำนวณมาจากคะแนนรวมเฉลี่ยของคำถามทุกข้อของส่วนที่ 3 ส่วนตัวแปรอิสระอีก 2 ตัว เป็นตัวแทนแนวคิด Renormalization ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวแปรที่เป็นตัวแทนความคล้ายคลึงกับบุหรี่ (Similar to cigarette) ซึ่งคำนวณมาจากคะแนนรวมเฉลี่ยของคำถามส่วนที่ 4

เฉพาะข้อที่ 1-6 ส่วนอีกตัวแปรที่เป็นตัวแทนเรื่องทางเลือกเพื่อทดแทนการสูบบุหรี่ (Alternative to cigarette) ซึ่งคำนวณมาจากคะแนนรวมเฉลี่ยจากคำถามส่วนที่ 4 ข้อที่ 7-18

ผลการสำรวจได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทางออนไลน์ทั้งสิ้น 949 ราย สำหรับส่วนของข้อมูลทั่วไปมีคำถามทั้งสิ้น 10 ข้อ แต่บางข้อมีจำนวนผู้ตอบคำถามไม่เต็มจำนวน 949 ราย ดังนี้ สถานะการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่พบมากที่สุดคือปัจจุบันใช้บุหรี่ไฟฟ้าแทนบุหรี่ทั่วไปอย่างเดียว ระยะเวลาที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในช่วง 1-3 ปี พบมากที่สุด ใช้น้ำยาบุหรี่ไฟฟ้ามีนิโคตินผสมและความเข้มข้นนิโคตินพบมากที่สุด คือ มากกว่า 0.6 มิลลิกรัมต่อมิลลิลิตร ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ชายส่วนมาก มีอายุในช่วง 20-29 ปี มากที่สุด จบการศึกษาระดับอนุปริญญาเป็นส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานเอกชน มากที่สุด ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนในช่วง 10,000 – 30,000 บาท และมีสถานะโสด

สำหรับผลการสำรวจที่เกี่ยวข้องกับประเด็น Denormalization มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ครบทั้ง 949 คน โดยมีจำนวนคำถามทั้งสิ้น 14 ข้อ ดังนี้ คำถามที่มีจำนวนผู้เห็นด้วยอย่างยิ่งเกินกว่าร้อยละ 50 ที่สอดคล้องกับแนวคิด Denormalization มีจำนวนทั้งสิ้น 6 ข้อ จากทั้งหมด 14 ข้อคำถาม ข้อ 1 การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุของการเกิดมะเร็งและโรคอื่นๆที่ทำให้ถึงแก่ความตายได้ ข้อที่ 2 การสูบบุหรี่นอกจากจะเป็นอันตรายต่อตนเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลที่สามไม่ว่าจะเป็นคนที่สูบและไม่สูบบุหรี่ก็ตาม ข้อ 4 ภัยอันตรายจากการสูบบุหรี่เกิดจากการเผาไหม้ (Combustion) ไบยาสูบในบุหรี่ ฉะนั้นเพื่อลดอันตรายดังกล่าวผู้ผลิตบุหรี่จึงต้องใส่กันกรองที่มวนบุหรี่ ข้อ 6 การออกกฎหมายเพื่อควบคุมการเข้าถึงบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่นๆโดยภาครัฐมีความจำเป็น ข้อ 7 การมีสุขภาพที่ดี ห่างไกลจากสิ่งบันเทิง/สิ่งเสพติด เป็นหลักการที่สอดคล้องกับศีลธรรมและจริยศาสตร์ (Moral) และข้อ 8 การทำให้สังคมปราศจากการสูบบุหรี่ได้เป็นเป้าหมายที่ภาครัฐควรบรรลุให้ถึง

ถัดมาเป็นคำถามที่มีผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งไม่ถึงร้อยละ 50 ประกอบด้วย 3 ข้อคำถาม ประกอบด้วย ข้อ 5 เกี่ยวกับก่อนที่จะมีกฎหมายควบคุมเรื่องบุหรี่ บริษัทผลิตบุหรี่ / โรงงานยาสูบ มีการจัดการข้อมูลอันตรายจากการสูบบุหรี่ (Harmful effect) ข้อ 10 เกี่ยวกับการจำกัดพื้นที่การสูบบุหรี่เป็นมาตรการที่ลดผลกระทบจากควันบุหรี่มือสองได้ และข้อ 13 เกี่ยวกับบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ต่างๆรวมทั้งอุปกรณ์ที่สามารถทำหน้าที่ส่งผ่านนิโคตินไปยังผู้ใช้ ต้องจำกัดการเข้าถึงโดยเสมอภาค ทั้งสิ้นเพื่อไปถึงเป้าหมายสังคมไร้การสูบบุหรี่ต่อมาเป็นคำถามที่มีผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเป็นสัดส่วนที่มากแต่ไม่ถึงร้อยละ 50 มีจำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วยข้อ 9 มาตรการการขึ้นภาษีบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบ มีผลต่อการลดปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์ต่างๆเหล่านี้ได้ และข้อ 12 การรณรงค์เกี่ยวกับโทษภัยของบุหรี่และการสูบบุหรี่รวมทั้งผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่นๆ อย่างต่อเนื่องมายาวนานมากกว่า 20 ปี ที่ผ่านมาโดยภาครัฐ เป็นนโยบายที่ถูกทาง สุดท้ายเป็นคำถามที่มีผู้ตอบโดยแสดงความเห็นด้วยแบบกลางๆและความเห็นในระดับอื่นใกล้เคียงกัน มี 2 ข้อ คือ ข้อ 11 การจำกัดการเข้าถึงบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบไม่ว่าจะเป็นการห้ามโฆษณา การกำหนดพื้นที่ขายเป็นการเฉพาะมีผลในการช่วยลดภาระของสังคมที่เกิดจากโรคภัยจากการสูบบุหรี่ และข้อ 14 การลดอันตรายจากการสูบบุหรี่ (Harm reduction) เป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการทำให้การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ปกติ และข้อ 3 เกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่เกิดขึ้นเพราะมีนิโคตินที่อยู่ในใบยาสูบในมวนบุหรี่ซึ่งเป็นสารเสพติด

ผลการสำรวจส่วนของแนวคิด Renormalization มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ครบทั้ง 949 คน สำรวจ 2 ประเด็นคือ ประเด็นแรก ความคล้ายคลึงกับบุหรี่ทั่วไป (Similarity of Cigarette) มี 4 ข้อจากทั้งหมด 6 ข้อที่ผู้ตอบแสดงความเห็นด้วยอย่างยิ่งมากกว่าร้อยละ 50 ประกอบด้วย ข้อ 1 บุหรี่ไฟฟ้าถูกออกแบบมาเพื่อสร้างความเสมือนจริงแก่ผู้สูบที่ติดพฤติกรรมการสูบบุหรี่โดยที่ผลิตภัณฑ์อย่างอื่น เช่น หมากฝรั่ง ไม่สามารถตอบสนองสิ่งเหล่านี้ได้ ข้อ 2 การที่บุหรี่ไฟฟ้าสามารถสร้างพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่เป็นปกติ (Smoking ritual) เหมือนกับบุหรี่ทั่วไป จึงต้องควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าเหมือนบุหรี่ทั่วไป ข้อ 3 แม้ว่าการใช้น้ำยาที่ไม่มีส่วนผสมของนิโคตินในบุหรี่ไฟฟ้าก็ตามแต่ด้วยลักษณะการจำลองของอุปกรณ์และพฤติกรรมการใช้ที่เสมือนบุหรี่ทั่วไป จึงต้องควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าเหมือนกับบุหรี่ทั่วไปเช่นกัน และข้อ 6 การที่บุหรี่ไฟฟ้ามีแค่ความเหมือนบุหรี่ทั่วไปในแง่ของรูปลักษณะภายนอก ในแง่ของการส่งนิโคตินเข้าร่างกาย ในแง่ของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ เป็นต้น บุหรี่ไฟฟ้าจึงต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายในปัจจุบันที่ใช้ในการควบคุมยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบ สำหรับคำถามอีก 2 ข้อ เป็นข้อที่มีสัดส่วนผู้ตอบที่แสดงความเห็นด้วยอย่างยิ่งหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งไม่ถึงร้อยละ 50 ประกอบด้วย ข้อ 4 การที่บุหรี่ไฟฟ้ามักให้ข้อมูลกับสาธารณสุขชนทั่วไปในแง่ที่ว่า เป็นอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่เหมือนบุหรี่ จึงสามารถนำมาใช้ทดแทนบุหรี่ทั่วไปได้ ส่งผลให้คนทั่วไปเข้าใจว่า

บุหรี่ไฟฟ้ากับบุหรี่ทั่วไปก็ไม่ต่างกัน และข้อ 5 บุหรี่ไฟฟ้ากับบุหรี่ทั่วไปมีผลต่อสุขภาพต่อทั้งคนที่สูบ และคนที่ไม่สูบ

ประเด็นที่ 2 การเป็นทางเลือกเพื่อการทดแทนการสูบบุหรี่ (Alternative to Cigarette) มีคำถาม 12 ข้อ มี 8 ข้อที่ผู้ตอบมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ดังนี้ ข้อ 7 แม้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าจะมีความคล้ายคลึงกับบุหรี่ทั่วไปก็ตาม แต่การทำงานของบุหรี่ไฟฟ้าไม่มีการเผาไหม้ (Combustion) เหมือนกับบุหรี่ทั่วไป จึงมีความสะอาดกว่า (Cleaner) จึงย่อมปลอดภัยกว่าในแง่นี้ เมื่อเทียบกับการสูบบุหรี่ทั่วไป ข้อ 8 การทำงานของบุหรี่ไฟฟ้าไม่มีการเผาไหม้แต่อย่างใด สิ่งที่ออกมาจึงเป็นไอน้ำ (Vaped) ไม่ใช่ควันแต่อย่างใด (Smoked) จึงไม่เกิดผลของควันบุหรี่มือสองแบบที่ บุหรี่ทั่วไป ข้อ 10 คนมีชื่อเสียงมากมาย (Celebrity) ในต่างประเทศที่บุหรี่ไฟฟ้าไม่ใช่เป็นสิ่งผิด กฎหมาย บุคคลเหล่านี้ต่างหันมาใช้บุหรี่ไฟฟ้ากันอย่างแพร่หลายเพราะเป็นทางเลือกที่อันตรายน้อยกว่า บุหรี่ทั่วไป จึงทำให้การใช้บุหรี่ไฟฟ้าดูเป็นมิตรมากกว่าบุหรี่ทั่วไป ข้อ 13 บุหรี่ไฟฟ้าเป็นนวัตกรรม เทคโนโลยีที่หักล้าง (Disruptive technology) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภัยอันตรายที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ทั่วไป ฉะนั้นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจึงเป็นทางเลือก (Alternatives) หนึ่งของผู้สูบ ทั้งนี้เพื่อบรรลุซึ่งสังคมไร้ ควันบุหรี่ ข้อ 14 การสื่อสารเรื่องบุหรี่ไฟฟ้าต่อสาธารณชนควรเป็นไปในลักษณะของการเป็นทางเลือก ของผู้สูบที่ยังต้องการนิโคติน แต่ตัวอุปกรณ์บุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้มีอันตรายแบบบุหรี่ทั่วไป ข้อ 15 บุหรี่ ไฟฟ้าในแง่หนึ่งเป็นการสร้างพฤติกรรมกรสูบที่เป็นปกติ (Smoking ritual) และในขณะเดียวกันก็ทำให้ ผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ารับรู้ได้ว่าเป็นการสูบโดยปราศจากการสูบ (Smoke without smoking) ข้อ 16 การ ใช้บุหรี่ไฟฟ้าควรได้รับการเปิดกว้างมากขึ้น ไซในที่สาธารณะได้อย่างกว้างขวาง และข้อ 18 มาตรฐาน การห้ามโฆษณาที่บังคับใช้กับบุหรี่ทั่วไป ควรต้องนำมาใช้กับบุหรี่ไฟฟ้าด้วย

สำหรับข้อที่มีสัดส่วนผู้ตอบในแต่ละระดับความเห็นมีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 50 ดังนี้ ข้อ 9 ใน สายตาของผู้สูบ มักเห็นว่าคนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้ามีความเท่และเจ๋งกว่า (Cooler) คนที่สูบบุหรี่ทั่วไป เพราะมีความลึกลับซึ้งและความหมายที่แฝงมากกว่าบุหรี่ทั่วไป มีสัดส่วนส่วนมากที่ไม่เห็นด้วยมากที่สุด ข้อ 11 หากบุหรี่ไฟฟ้าไม่ใช่เป็นสิ่งผิดกฎหมาย การซื้ออุปกรณ์เหล่านี้มาใช้ก็ควรสามารถหาซื้อได้ตาม ร้านชำทั่วไป ไม่ใช่ถูกกำหนดเหมือนกับบุหรี่ทั่วไปที่ต้องหาซื้อตามสถานที่เฉพาะ (Outlet) มีทั้งเห็น ด้วยมากที่สุดและไม่เห็นด้วยมากที่สุดสัดส่วนพอๆกัน ข้อ 12 ด้วยความที่บุหรี่ไฟฟ้าดูเหนือกว่าบุหรี่

ทั่วไป จึงอาจดึงดูดให้เยาวชนที่ไม่เคยสูบบุหรี่เลย ต่างอยากทดลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าดูบ้างเพราะอันตรายน้อยกว่า มีกลิ่นน้ำยาให้เลือกมากมาย ไม่มีกลิ่นติดตัว เป็นต้น มีทั้งเห็นด้วยปานกลางและเห็นด้วยมากที่สุดในส่วนใกล้เคียงกัน และข้อ 17 กฎระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ การเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าควรเข้มข้นน้อยกว่าบุหรี่ทั่วไป เห็นด้วยอย่างยิ่งมีสัดส่วนเป็นส่วนมาก ในส่วนที่ 5 มีมากถึงร้อยละ 95 ที่ให้ความเห็นว่าบุหรี่ไฟฟ้าอันตรายน้อยกว่า

ผลการวิเคราะห์ของแบบจำลองโลจิต พบเฉพาะตัวแปรอิสระที่แทนการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือกเรื่องของการทดแทนการสูบบุหรี่มวนทั่วไปหรือ *Alternatives to cigarette* เท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ตัวแปรอิสระที่แทน Denormalization และตัวแปรอิสระที่แทน Similarity of cigarette นั้นไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดสอบความแม่นยำของการพยากรณ์ พบว่าผลการพยากรณ์จากแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากแบบสำรวจอยู่ที่ประมาณร้อยละ 94.94 การวิเคราะห์ผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) พบว่ามีเพียงตัวแปรที่แสดงถึงการสูบบุหรี่ไฟฟ้าถือเป็นทางเลือกของการสูบ (Alternative to cigarette) ได้ค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ 0.0432 หมายถึงหากมีการเพิ่มขึ้นของคะแนนอีก 1 คะแนน ที่เห็นด้วยกับการที่บุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือกหนึ่งของการสูบผ่านตัวแปร Alternative to cigarette แสดงว่ามีความเป็นไปได้ผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ายิ่งสนับสนุนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 4.32 เกี่ยวกับประเด็นบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ทั่วไป

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าสนับสนุนแนวคิด Renormalization เฉพาะในส่วนของการเป็นทางเลือกในการสูบเท่านั้น แต่ไม่ได้สนับสนุนให้มีการใช้บุหรี่ไฟฟ้าโดยปราศจากการกำกับควบคุมและดูแลจากภาครัฐแต่อย่างใด นั่นหมายความว่าข้อเสนอแนะที่ได้คือ การให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือกสำหรับผู้ใช้น่าจะเป็นสิ่งที่ควรจะเป็น เนื่องจากผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าต่างพร้อมที่จะให้ถูกกำกับดูแลจากภาครัฐเช่นกัน สำหรับข้อจำกัดการศึกษานี้เกิดจากความไม่คุ้นชินเกี่ยวกับการตั้งค่าสั่งในระบบ Google Docs ในการสำรวจออนไลน์ทำให้ผู้ตอบอาจละเลยไม่ตอบบางคำถามได้